

SZILÁGY-SOMLYÓ.

T Á R S A D A L M I H E T I L A P

és

A SZILÁGY-SOMLYÓ-VIDÉKI GAZDASÁGI-EGYLET KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden csütörtökön.

ELOFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre	4 frt.
Fél évre	2 frt.
Negyed évre	1 frt.

Kéziratok vissza nem küldetnek.

Hirdetéseket felvesz helyben a kiadóhivatal.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Sz.-Somlyón, az ev. ref. papi háznál, hova a lap anyagi és szellemi részét illető küldemények is ezimzendők.

Hirdetések jutányos árban. Bélyegdíj 20 kr.

Műveltségi adatok.

Hogy a műveltség áldása az emberiségnek, azon a nyomában járó árnyék dacára, senki sem kételkedhetik. Egyesek jólétének, mint egész nemzetek emelkedésének akár szellemi, akár anyagi, még erkölcsi téren is ez a megfajtozott kulcsa.

És a történelem bizonyítja, hogy a néptörzsek felemelkedésének és szabadságának is ez a legbiztosabb garanciája. Műveletlen nagy tömeg fenntarthatja magát évszázadig, ha nem érintkezik szellemileg magasabb fokon álló népekkel. De a mint egyszer elő áll e helyzet, meg kell hódolnia, ha még oly óriási anyagi erőre támaszkodik is.

A mi történt a múltban, az történik a jelenben s talán nagyobb arányokban, mint bármikor. A művelt Európa diadalmasan lobogtatja zászlóit Ázsia, Afrika vad népei fölött. A félhold világa mind jobban homályosul a szellem fénye előtt . . .

Am a műveltségben nem csak a hatalom rejlik, hanem boldogság is. Nem élet a vadnak élete, — vegetálás, mely alig különbözik az állati élettől. És ha áll az, a mint hogy állania kell, hogy annál boldogabb az ember, minél inkább közeledek rendeltetési céljához, — akkor a műveltség fokával, a mely e rendeltetést magát s annak utait megvilágosítja, arányban kell állnia a boldogság fokának is.

Hát az igaz, hogy a mennyivel képesebb a művelt ember a jóra, ugyanannyival képesebbé válik a rosszra is. A tölgynek esése nagyobb, mint a csemetéé. Az ég villáma jobban sújt, mint a kova szikrája.

De azért a menydörgésből áldás permetezik, ha romból is olykor. Nincs máskülönben a műveltséggel is.

Azért marad az, a mi: drága kincse az emberiségnek s szárnya, mely — ha elbukott, ismét a magasba emeli.

Igy nagy java levén a műveltség az em-

beriségnek, nagyon megérdemli, hogy olykor-olykor számot vessünk magunkkal, mily részt mondhatunk abból sajátunknak, mennyiben maradtunk műveltség tekintetében.

Ha ezt hasznos tudnunk egész nemzetekre nézve, nem kevésbé fontos tudni az egyeseknek is, melyek a nagy nemzettest részei; hiszen ha meggondoljuk, hogy minden haladás, a melyet az egyén s a társadalom az idők folyamában tesz, a tanítás-nevelésnek köszönhető, s ha azt akarjuk, hogy emelkedjék nemzetünk, előbb szét kell tekinteni kinek-kinek a saját körében s megtennie a magáét.

S az új iskolai év kezdete, az új munka, a mely alapkövet rak le a nemzeti jövő generáció művelődésének épületéhez — kedvező s önkénytelenül kínálkozó alkalom egy kis szemlét tartani legalább városunk tanításügye, culturalis fejlődésünk fő tényezői az iskolák felett.

Gymnasiumunkba 77 tanuló iratkozott be. Épen annyi, mint a múlt évben. Nem nagy szám ez; de értékében nő, ha hozzávesszük, hogy a szomszéd zilahi, nagy-károlyi, azután meg a belényesi, váradai és kolozsvári gymnasiumok mennyi diákot elvonnak tőlünk.

Felsőbb iskolát természetesen csak az végez, a kinek erre szellemi és vagyoni ereje van. Eleme iskolába azonban mindenki tartozik járni kivétel nélkül. Szóljunk erről is.

A községi elemi iskolába beiratkozott 285 gyermek, és pedig 139 fiú és 146 leány. A rk. fiú iskolába 50, a rk. leányiskolába 60 növendék. A gör. kath. és az izraelita hitközség iskoláiba, — a mennyiben még ott a rendes tanítás nem kezdődött meg, — a tavalyi 24 s illetőleg 60 számot véve irányadóul, a román nőegylet 20 növendékével s az ipariskola 81 tanulójával, az iskolákba járó összes tanulók száma 580.

Hát biz ez városunkhoz s népes vidékéhez képest nagyon csekély.

Nézzük az adatokat.

Sz.-Somlyónak a múlt népszámlálás szerint

4189 lakosa volt, vidékének pedig a szomszéd krasznai szolgabírói járást is bele számítva 48,800. Ma több van. 10 ezer lakóra átlag — a legrosszabb viszonyok közt is, — esik ezer tanköteles; ha pedig számba vesszük az itteni nagy népszaporodást — főleg az izraelitáknál, mely nem normalis szaporodás, hanem bevándorlás eredménye, — talán még sokkal meghaladja az ezeret. Így hát megyénk 170 ezer-nél több lakosára nagy valószínűséggel 17 ezer-nél több tanköteles esik. Am ezek közül ugyan hány jár iskolába ott, a sötétben, mikor még itt, Somlyón, tehát a megye egyik rend. tan. városában is 71 gk. tanköteles közül csak 24 vagy legfeljebb 30 tanulóra lehet számítani. S ezekre is csak a mezői betakarítás és szüret után.

Megyénk két r. t. városának és 241 községének iskoláiról, ezeknek stagnatiojáról, haladásáról vagy hanyatlásáról kellene hiteles adatainknak lenni, hogy biztosan ismerhessük műveltségi állapotaink mi voltát és változásait.

A m. kir. tanfelügyelőség tartja kezében a mértéket, miből a köznevelési ügy haladásáról itélünk lehetne.

Az mutatja ki évenként, mennyi a tankötelességek száma a megyében s ezekből hány maradt el az iskolából.

Kimutatja ezt minden felekezetre s minden községre alkalmazva.

Nem rendelkezem ezekkel a statisztikai adatokkal s így a megye műveltségi állapotára még csak általános tekintetet sem vehetek, pedig a műveltségi állapot kimutatása annál inkább megérdemli figyelmünket, mert köznevelődési mozgalmaink közepette ez fontos kérdés s ha e téren valóban tenni is akarunk, minde- nek előtt tudnunk kell, hol és mi a teendő.

Az első lépés, hogy megismerjük önmagunk. Az önismeret pedig első lépés az előhaladásra, a műveltségre.

Szentimrey.

TÁRCZA.

Nagyvárad levelek.

II.

Ismeri-e ön, uram! Szerkesztő ur, a Wagner zenéjét? Ugy-e, hogy nem ismeri. Örvendjen neki! Van Wagnernek valami olyan zenealkotása, a melyik egy nagy mélykő trombitaharsogással kezdődik.

De csak egy harsanás. Azután jön, a mi az Uristen, meg a huszár után jön: a semmi. Egy rengeteg hosszú semmi. Ezt a fajtáját a semminek úgy hívják, hogy „zenei pausa.”

Mikor az is elmúlik, akkor meg egyremásra jön a fülhasgató instrumentumok légiója: hegedű, bőgő, brácsa, trombita, stb., mind úgy okádják a hangot, mintha Jerikót ostromolnák. Ez a mulatság vagy éjfélig tart, vagy addig, a míg az ember meg-szökik.

No hát: si licet parvis componere — cum zenekomponáló, — akkor egészen úgy cselekszem én: a nagy-várad levelek megnyitó példányának össze-rovója. Én is fujtam egyet a trombitán s akkor jött az a bizonyos pausa, az a nagy semmi. Most kellene jönni ama hanglégió, a mely teljesen elvegye a tekintetes olvasó kedvét — mindörökkön örökké ámen!

Szerkesztő ur! Én nem mentegődöm, hanem

elmondom azokat az okokat, melyek a fent körülírt közönséget és az ön lapját az én cikkeimemtől meg-óvni eléggé karbolsavképesek voltak — a mai napig.

Ha ezeknek az okoknak az előadásából egy utleírás kerül ki: én ne legyek az oka ennek az új véteknél. Én a más felekezetű összes polgárok összes Istenére mondom, hogy nem akarom felfedezni senkinek sem Velencét, sem Párist, sem pedig — (le a kalappal és a retrográd szellemmel) — Kos-suth Lajost.

De Velence, Páris, meg ő, — a kinek nevét nem szeretem minden haszontalan mondatba bedobni, — voltak az okai az én írói pausámnak. Megpróbálom ugyanazért papírra vetve idézni vissza az elmosódó képek benyomásait és azokat a gondolatokat, a melyeket én bennem három ország panorámája a nyáron ébresztett.

*

Dolinay Gyulának hívják a modern korok legvakmerőbb férfját. Bayard ő mellette egy Don-Quichotte-izü kalandor, Richárd pedig, az oroszlan-szívű, pusztán egy duhajkodó parasztleány.

Dolinay Gyula 850 magyart vállalkozott külföldi utra vinni.

Valószínűleg utoljára. Az uton egy magyar is sok, 830 már egy hadsereg á la Tamerlan. Még pedig nem amolyan fegyelmezett phalanx, hanem olyan Severus-féle elégedetlen tömeg. A magyar nem tud utazni, mert nem próbálta és mert nincs meg benne a nagy utakhoz kellő áthasonulás képessége. Pa-

rancsol egy példát? Azért jöttem el másodmagam-mal Párisból már júliusban, mert nem tudtam meg-barátkozni az ürühussal és a mazagránal, a hát órai ebédrel és a tiz órai felkeléssel. A magyar el-hagyja a feleségét, elhagyja a pénztárcáját: de nem hagyja el a szokásait.

Azért mondom, hogy Dolinay vakmerő férfi, mert ellátni ily fajtájú népből közel ezer embert: nagyon nehéz, — kielégíteni meg épen lehetetlen.

Az indulás volt a lázongás kezdete is. Még akkor nem vetette a zónarendszer nagy eseménye előre az ő deficités árnyékait, tehát még akkor érintetlen volt mindnyájunkban az a szellem, mely a különben annyira tartóságot kedvelő magyart a harmadik és ötödik utitárs beszállásakor az elégedetlenség lázával ajándékozza meg. Heten ülni egy kocsiban! Ez volt a rendezőség jelszava. „Üssük Dolinét!” lett az utasoké.

A vasuti éttermeket, mint a hódító hunnok Itáliát, úgy rohanták meg magyarjaink. Nem rajzok- lok ily jeleneteket. Olvassa el ön Horváth Mihály történetét s Heribald leírásában mását találja meg. Ezer év köszörűköve aránylag keveset birt lemor-zsolni fajunk előnyös és hátrányos tulajdonaiból. Legfeljebb lappangnak azok, de a vérben ott van mind: az erőszakosság és a jószívűség, a hatalmas-kodás és a nagylelkűség, a fennjáró önérzet és a tudat, hogy „urak” vagyunk.

Nem festem önnek a csoportvezetők hanyag-ságát, a vezetettek elégedetlenségét. Nem az exoti-kus jeleneteket, az utasok tapasztalatlan s a ren-de-zőség tehetetlen voltát. Röviden: 850 magyar be-

Az új tűzoltó-őrtanya.

Nagyvárad, szept. 17.

Vasárnap, e hó 15-én, szép ünnepély folyt le Nagyvárad városában. Az új tűzoltó őrtanyát e napon vette át ünnepélyesen a nagyvárad-i önkéntes tűzoltó-egyesület. Megvalljuk bizonyos nem a büszkeségnek fogott el, midőn a kellő kényelemmel be rendezett, csinos épület falai között jártunk.

Az eddigi alacsony, istállószerű, nedves, tehát egészségtelen őrtanya eltűnt a föld színéről. Nagyvárad város minden szépért, jóért lelkesülő közönsége, mihielyt anyagi ereje megengedte, azonnal gondoskodott róla, hogy tűzoltói — kiknek egy nagy része önként szolgálja a humanizmust s önként vállalkozott a polgártársak vagyonát, életét a pusztító tüzelem ellen védelmezni, ha a szomorú alkalom úgy hozza magával — kényelmes helyen örökjenek.

Az ünnepélyen a nagyvárad-vidéki tűzoltó szövetséget csaknem valamennyi tűzoltó-egyesülete képviseltette magát és pedig több tag által. Láttuk őket szíves vendégszeretettel, bajtársi örömmel. Azt hisszük, hogy azt a néhány órát, mit körünkbe töltöttek, kellemessé tudtuk tenni; hogy otthonukba érve: hirdetni fogják, miszerint Nagyvárad, Biharország fővárosa, a tűzoltó intézmény istáplálása, megizmosítása érdekében szép dolgot cselekedett, olyat, a mi méltó hozzá, a mi — ha nem oly nagy szabásban is — példa lehet Biharvármegye népesebb, módosabb községeinek.

Az ünnepély lefolyását következőkbe adjuk:

A vendégek.

Már kora reggel s az egész délelőtt folyamán egymásután érkeztek a társaságok kiküldöttei és pedig: legnagyobb számban a szerepiek gróf Korniss Károly, a székelyhídiak Penkert Mihály, a diószegie Vaday Ignác, a szalontaiak Borbély László, a peceszlőlások Reteg Ignác, főparancsnok, a berettyó-újfalutak Sárrety Lajos, alparancsnok vezénylete alatt. Képvisele volt még a püspök-ladányi egyet Kacér Árpád, a tordai dr. Mezey Gyula, a belényesi Nerpsz Dezső főparancsnok által, ugyancsak a szilagy-somlyói és szarvasi tűzoltó-egylet, kik a tíz órai reggeli után a nagyvárad-i önkéntes tűzoltótagjaival együtt egy próbagyakorlatot tartottak.

A sok tűzoltó, kiknek díszes ruházata nem egyszer hozta zavarba a járatlanabb katonákat, határozottan feltűnést keltett az utcákon.

A közgyűlés.

Délután három órakor vette kezdetét a tulajdonképeni ünnepély a nagyvárad-i tűzoltószövetség közgyűlésével.

Mezey Mihály, szövetségi elnök megnyitván a gyűlést, jelenti, hogy a szövetség 19 együletet foglal magában; Érmihályfalván a tűzoltó egyület feloszlott; a megyei tűzrendészeti szabályzatot egy, a megyei közönsége által kiküldött bizottsággal megvitattván, az indítványra szerint elfogadtattott s jövő évi május 1-én lép életbe; végül, hogy a székesfehérvári tűzoltó-kongresszuson egy tűzoltó-segélyalap létesült.

Ezek tudomásul vétele után elfogadtattott Borbély László nagyszalontai tűzoltó-főparancsnok azon ajánlata, hogy a jövő szövetségi közgyűlés székhelyül Nagyszalonta tüzessék ki s határidőül egyelőre jövő évi augusztus második fele.

Miután Penkert Mihály, székelyhídi főparancsnoknak a szövetségi gyűlések megtartásának idejére vonatkozó indítványa a jövő évi közgyűlésre halasztott, elnök a szövetséges közgyűlést, megköszönve a tagoknak szép számban való megjelenésüket, feloszlatta s meghívta őket a nagyvárad-i tűzoltó-egylet nyomban megtartandó közgyűlésre.

Arckép-leleplezések.

A nagyvárad-i önkéntes tűzoltó-egylet közgyűlését Mezey Mihály főparancsnok megnyitván, le-

ugrott ebbe a tömeges kirándulásba egyrészt a turini nap nagysága, másrészt épen saját külföldi utra nem való gyengeségének érzetében. Azt hitték, vezetni fogják; pedig csak -- elvitték őket.

Hogy minő jelenetek fejlődtek ebből a nagyszabású csatlódásból, azt a változatokból a már ezt az utat én előttem megírtak műveiből és egyéni képzelő erejével ki-ki elgondolhatja. Forrongó, haragos, elégedetlen hangulatban ment át a két csapat Dunántul termékeny rónáin, szép Balaton hullámverte partján és Horvát testvéreink ellenséges földjén.

Velencéig mindenki meggyőződhetett arról, hogy ezt a mi árva, phylloxerától rágott, nemzeti ségektől fogyasztott, ellenségek által fenyegetett, szövetségesek által szorított magyar nemzetünket még egy baja a modernizmusnak nem fenyegeti: ellenáll az internationalizmusnak.

Mert merész logika ide, logika oda: az a nemzet, melynek intelligenciája nagy élvezetekért rövid időre sem képes lemondani apró szokásairól, az a nemzet nem fogja oda adni örök időkre nagy előnyökért sem erkölcsait, intézményeit és természetét. Változhatnak a változó korról a részletekben, de főbb vonásokban reagál, konzervál és megmarad.

Ez az én zenei pausám, külföldi utam alatt szerzett első benyomásom. Mást talán nem érdekel, de engem megörvendeztet, mint egy gyermeket, ki édes anyját álarc alatt is felismeri.

Dr. V. Zs

kes szavakban emlékszik meg azon soha meg nem halálható odaadással, melyet az egylet zászlóanyja: Des Echerolles Kruspér Sándorné, szül. br. Gerlicy Stefánia urnő az egylet irányában tanusit, ugyancsak azon fáradozásról és tevékenységről, melylyel Sal Ferenc kir. tanácsos, polgármester az egylet felvirágoztatását előmozdítani törekszik. Előterjeszti tehát, hogy a választmány és parancsnokság nevezett díszes arcképét elkészíttette s az önkéntes őrtanyában kifüggeszteti, a mi leirhatatlan lelkesedés között nyomban meg is történt. Mezey Mihály fő- és Hegedüs Géza alparancsnokok kiküldettek, hogy az illetőket e tényről értesítsék s a gyűlésre és az ezt követő gyakorlatra meghívják.

Eközben az őrtanyán a két arckép mellé óriási lelkesedés között a szeretett főparancsnok és szövetségi elnök Mezey Mihály arcképe függesztetett ki, melylyel a tűzoltó-egylet és parancsnokság kedvelt főparancsnokát lepte meg s a megérkező főparancsnokot Nesztor József valóban szívhez szóló szavakkal fogadta; Sal Ferenc és Mezey Mihály — miután a zászlóanyja betegsége miatt nem jelenhetett meg — óriási lelkesedés között a közgyűlési terembe vezették, hol a három arckép, Nesztor J. szavai szerint az egylet tagjainak és nekik egyaránt buzdításul szolgálnak a jövőben az egylet támogatására.

Disz-gyakorlat.

Ezalatt nagy és díszes közönség, többek között Pável Mihály gör. kath. püspök, br. Dory József főispán, Wolff ezredes nejével jelent meg az őrtanyán, várva a közeli diszgyakorlatot, mely a következő sorrendben folyt le:

A disz-felállítás s a jelentések bevétele után Mezey Mihály főparancsnok s a gyakorlatvezénylő jelentést tett a jelenlévő br. Dory József főispánnak és Cifra Gerő elnöknek, ezt a tűzoltó-egylet összes szivattyúinak tempószerinti felszerelése követte. Majd a mászócsapat a toló létrát szerelte és a mászóházon vezette gyakorlatait, végül egy riadó-jelre az összes jelenlévő tűzoltók szivattyúval intéztek mindenünnen támadást a mászóházra.

Az igen szépen sikerült gyakorlatokat végül diszfelvonulás zárta be.

A bankett.

Este 8 órakor a tűzoltó őrtanya két nagy termében 200 terítékű bankettet adott a nagyvárad-i önkéntes tűzoltó-egyesület vendégei tiszteletére. A banketten Sal Ferenc kir. tanácsos, polgármester, Cifra Gerő elnök, Fehér János, a polgári kör elnöke, Stark Gyula, Böszörményi Géza, s még néhány polgár vett részt. A többi mind egyenruhás tűzoltó volt.

Az első pohárköszöntőt Cifra Gerő, az új elnök mondotta. Felséges Urunk Királyunkért, s családjáért ártott poharat. A felköszöntőt — melyet a közönség állva hallgatott — viharos éljenzés követte. Utána Mezey Mihály, a mi főparancsnokunk ragadott poharat, éltetve József főherceg Ő Fenséget, a magyarországi tűzoltók védnökét. E köszöntőt is felállva hallgatták meg, hosszantartó, lelkes éljenzéssel kísérve. Hegedüs Géza az Echerolles-Kruspér-családjáért, Sal Ferencért, Mezey Mihályért ivott; Nesztor József Cifra Gerőre emelte poharát; Mezey Mihály a vidéki bajtársakat éltette, kik nem tekintve időt, fáradságot, szívesek voltak eljönni, hogy örömmükben részt vegyenek. Sal Ferenc polgármester királyi tanácsos az újkor egyik legszebb, humanusabb intézményének nevezve a tűzoltói intézményt, Des Echerolles Kruspér Sándorné, báró Gerlicy Stephánie urhölgy nevében és megbízásából — mint ki betegsége miatt nem vehetett részt az ünnepélyen — poharat emelt a mi tűzoltóinkra és a biharmegyei tűzoltókra s azokra a derék polgárookra, kik az intézmény humanus célját belátva, azt mindenkor lelkesen támogatják. Cifra Gerő, Des Echerolles Kruspér Sándornéért ivott; Kacér Árpád (P.-Ladányból) egy kis előszó után, melyben jelezte, hogy ő ugyan nem biharmegyei hanem hajdumegyei, de azért a szövetséget tagja — a nagyvárad-i lelkes nőket köszöntötte föl. Mondtak még köszöntőt: Penkert Mihály, Papp János városi tanácsost éltetve, Nesztor József, ki a legifjabb tűzoltó főparancsnokért, gróf Korniss Károlyért ivott. Gróf Korniss Károly, ez a rokonszenves, megnyerő fiatal főúr, ki Szerpel községben tűzoltó-egyletet szervezett, kit elsőkelően nemes modora jobban ékesít, mint akármely más: a nagyvárad-i tűzoltó-parancsnokságért, mely a vendégeket igazi magyaros szívélyességgel fogadta — mondott pohárköszöntőt. Penkert Mihály a tűzoltó-egylet alparancsnokaira, Nerpsz Dezső a minél többszöri viszontlátásra, Tippmann Antal a szép s díszes őrtanya fáradhatlan és szakavatott tervezője Busch Dávidra, Hulimka (Hamvai) Sándor igen szép és magvas beszédben Sal Ferenc Nagyvárad polgármestere és a vendégszerető városra üritettek poharat.

Természetes, hogy mindenki köszöntőre felhangzottak az éljenek. Közbe Dula jó zenéje, felváltva a diószegi tűzoltó-egylet bandája által, Hillinger izletes ételei és italai általános meglegedésre találtak.

A mulatság csaknem 2 óráig tartott, mikor a tűzoltó-egyletek egyrésze sietett az érkező vonathoz, másrésze nyugalomra tért.

Az első őrseg.

Tegnap este tartották meg az első diszörseget az önkéntes tűzoltók az új őrtanyán, Őrparancsnok volt Mezey Mihály. I. sz. őr Hegedüs Géza, II. sz. Diósy Soma, III. sz. Nesztor József, IV. sz. Tippmann Antal.

„Szabadság.“

Városi közügyeink.

Kezeinkhez jutván az óvoda rendszabálya úgy a mint az kezdetben megalkotva volt, jónak láttuk ígéretünk szerint lapunk olvasó közönsége elé adni. A legközelebbi városi közgyűlésen az óvónő és dajka közötti viszony rendezése végett hozott jegyzőkönyvi határozatot még nem kaphattuk meg és így azó szerint ez alkalommal azt nem közölhetjük.

Rendszabály

a sz.-somlyói kisdóvoda intézet igazgatásáról és vagyonának kezeléséről.

1. Az 1871. évi július hó 30-án alakult „sz.-somlyói kisdóvoda egyület“ — miután évdíjas részvényeinek kötelezettségi időtartamuk 1876. július havában letelt, — alapító tagjai pedig az óvoda ügyeinek és vagyonának intézését Sz.-Somlyó város hatóságára ruházták: a városi képviselői gyűlés 1879. évi október hó 6-án 113. számú határozatához képest megszűnővén, alapszabályai hatályon kívül tételnek s a sz.-somlyói kisdóvoda intézet Sz.-Somlyó város hatósága alá helyeztetik.

2. E hatóságot Sz.-Somlyó város gyakorolja:

a) Képviselői gyűlése által.

b) Polgármestere által, — az alább részletesen megállapított módok és szabályok szerint.

3. Tekintettel arra, hogy az óvodának ez idő szerint 10 oly alapítója van, kik együtt 1700 forint tekintélyes alapítókével járultak annak létesítéséhez, — kívánatos lévén másfelől az óvoda gyarapítására áldozatkész ügybarátoknak jövőre is megnyerése, ezeknél fogva az:

a) ki legalább 50 forint alapítványt tesz készpénzben vagy telekkönyvi betáblázással biztosított kötelevényben, mely után 6% kamatot fizet, alapító tag.

b) Ki 3 évre évenként legalább 3 forint fizetésre magát kötelezi, részvényes tag leendő.

4) Az alapítókknak (régii és újaknak egyaránt) és részvényeseknek jogukban áll az intézet igazgatása, vezetése, vagyonának és pénzeinek kezelése felől tudomásba helyezést kívánni, azok felett ellenőrködni.

5. Jogában áll az intézetet látogatni, az óvoda vezető működését ellenőrizni, az ez irányban észlelt hiányok, hibák megszüntetése iránt, nemkülönben az igazgatás és vagyonkezelés javítása iránt előterjesztéseket, javaslatokat tenni.

6. Különösen az évi költségvetés és számadás megvizsgálási joga illeti úgy az alapítókat, valamint az évdíjas részvényeseket, mi végből mielőtt a számadás és költségvetés a képviselői gyűlés eleibe terjesztetnék, polgármester az alapítókat és részvényeseket összehívja, a számadás és költségvetésre észrevételeiket, véleményeiket beveszi és a képviselői gyűléshez beterjeszti, mely azoknak tekintetbe vételével határoz.

7. Ezenkívül minden 50 forint alapítvány után jogilleti az alapítót egy sz.-somlyói szegény gyermeknek az óvodába ingyen feljárhatására, ugy azonban, hogy a szegénység megállapítása a polgármestert illeti, másfelől hogy 5 gyermeknél többet — bármekkora legyen alapítványa, — senki sem részesíthet ingyen felvételben.

Hasonlóan 3 részvényest együttesen egy szegény gyermeknek tandíjmentes feljáratási joga illeti.

8. A városi képviselői gyűlés hatásköréhez tartoznak.

a) Az óvodát érdeklő fontosabb határozatok és intézkedések.

b) A polgármester előterjesztése az intézet állásáról és ügyeiről.

c) A polgármester részére utasítások és megbízások adása.

d) Az intézet vezetőjének (óvónőnek) megválasztása, felfüggesztése, elbocsátása.

e) Ennek, valamint a cselédeknek fizetéseinek megállapítása.

f) Az intézet fenntartási költségeinek beszerzéséről való gondoskodás.

g) Az intézet vagyonának mikénti kezelése iránti határozat, a házak és boltok bérbeadása s a pokrócbegyűrtokban gazdálkodás és műveltetés iránti intézkedés.

h) Adósságok törlesztése, kölcsönök felvétele és beruházások, építkezések és vásárlások feletti határozat.

i) Az évi költségvetés megállapítása.

k) A vagyonkezelésről való számadás megvizsgálása és a kezelésnek felmentése.

l) A bérleti tandíj és más díjak mennyiségének évenkénti meghatározása.

9. A polgármester jogai és kötelességei:

a) Az intézet igazgatója és közvetlen felügyelője, mint ilyen, annak ügyeit igazgatja, intézi s azokban rendelkezik.

b) Havonként, — de minden félévben legalább egyszer — a képviselői gyűléshez tüzetes jelentést tesz az intézet ügyeiről, az intézmény és a vagyon állapotáról.

c) Előterjesztéseket, javaslatokat tesz a szükséges intézkedések iránt.

d) Az intézet mindennemű vagyonait leltározatja, az újabb szerzeményeket abba bevezetett s a megszünteteket kitörölteti.

e) Felügyel az intézet épületeire és mindennemű vagyonaira.

f) A ki nem fizetett alapítványi tőkék biztosításáról, a kamatok és évi részvények befizetéséről s a befizetett alapítványi tőkének takarékpénztárilag kamatoztatásáról gondoskodik.

g) A lak- és boltberek behajtását s a pénztárba helyezését eszközöli.

h) A szőlő és szántók, stb. műveltetését eszközöli.

i) Az intézet pénzeit, jövedelmeit a városi pénztárnakkal szabályszerűen, más pénztáraktól elkülönítve kezelteti, oda a be- és kiutalásokat megteszi, a pénztárt havonként megvizsgálja, arról a képviselői gyűlésnek jelentést tesz.

k) Utalványozza a fizetéseket és költségeket, a költségvetés keretén belül.

l) Felfogadja és elbocsátja az intézet cselédeit.

m) Az intézetet havonként megvizsgálja.

n) Az óvónőtől minden hóban az intézetbe járó gyermekek kimutatását s a beírási tan- és más díjakat beveszi, a pénztárba beadja, a hátrány tandíjakat felhajtja.

o) A szegény gyermekek részére tandíjmentességet ad.

10. A városi orvos köteles az intézetet hetenként meglátogatni, a kisdetek egészségi állapotát megvizsgálni, a szükségeltető egészségügyi intézkedéseket megtenni.

11. Az óvoda pénzeit a városi majorsági pénztárnok kezeli, elkülönítve más pénztáraktól, főkönyvet vezet, a bevételeket és kiadásokat a képviselői gyűlés és polgármester utalványára teszi, rendes számadást vesz, melyet minden év február havában a polgármesterhez beterjeszti, a hátrányok kimutatását havonként beadja.

12. Az intézet vezető (óvónő) kötelességei:

a) Minden a növendékek egészségét és erkölcsét fenyegető veszélynek gondos elhárítása, a kisdetek szellemi és testi képességeinek lehető kifejtése.

b) Az óvoda épületére, birtokaira, — ezeknek épen és tisztán tartására felügyel, ugyanazért a felszerelést feltár mellett veszi át, — a szükséges javításokat polgármesternek beterjeszti, a azonkívül hogy a cselédség által az intézet tisztán tartását eszközli, minden szombat az egész intézeti helyiség kitakarítása ról gondoskodik.

c) A cselédség közvetlen felügyelője és ezek nélküli kihágások vagy hanyagságok esetében a polgármesternek jelentést tesz.

d) A beírási, tan- és (óvó) más díjakat beszedi, azokat minden hó végeztével kimutatás mellett polgármesterhez beterjeszti, ugyancsak a hátralékok kimutatását felhajtás végett. Megjegyeztetik, miszerint beírási díj egyszer fizetendő minden gyermek után egy polgári évre, ugy azonban, hogy az év bármelyik hónapjában adatik fel vagy vétetik ki a gyermek, a beírási díj egészben fizetendő, — ugyanez áll az óvodíjakra nézve azon különbséggel, hogy az nem évre, hanem hónapra vonatkozik.

e) A kisdeteket ő veszi fel az intézetbe s arról naplót vezet, melyet megtekinteni minden alapító és részvénys tagnak jogában áll s a felvettekről havonként a polgármesternek jelentést tesz.

f) Az intézet állásáról félévenként kimutatást ad be a polgármesterhez.

g) Vezetői teendőjét nyárban reggeli 8 órától 11½ óráig, délután 2 órától 6½ óráig, — télben reggeli 8 órától 11½ óráig, délután 2-től 4-ig pontosan teljesíti.

Szünnapokul kijelöltetnek:

A sátoros ünnep s ezeket megelőző utolsó két nap.

A vasárnapok.

Hushagyó kedd és hamvazó szerda.

A tisztításra szánt szombat délután.

Vége december 15-től január 15-ig bezárólag egy havi szünidő.

13. A szülők jogai és kötelességei az intézet iránt:

a) A kisdeteknek pontos időben, kísérettel az intézetbe felküldése és haza szállítása.

b) Kisdeteknek tiszta és illendő öltözetben megfésülve és mosdatva felküldése.

c) A beírási díjnak az első évben a felvételnél, ugy a többi években 16-án az óvónő kezéhez lefizetése.

d) Havi tan- és más díjaknak minden hó 1-én lefizetése.

14. Általános határozatok:

a) Kezelési, vezetési, illetőleg a tannyelv a magyar.

b) A tanév kezdődik január hó 16-án, végződik december hó 15-én.

c) Felvételnél 2—6 éves gyermekek vallás, nemzetiség és osztálykülönbség nélkül.

Az intézet megszűnt:

Az intézet csak azon esetben szüntettetik be, ha az alapítók kétharmada az iránti kívánságukat a fenntartás lehetetlenségével indokolva, irásban kijelentik s Sz.-Somlyó város képviselői gyűlése részletes vagyoni jövedelmi és kiadási kimutatásra alapítva a fenntarthatóság lehetetlenségét, határozatilag kimondja, mely esetben egyszermind az alapítók meghallgatásával meghatározza azon Sz.-Somlyón létező közművelődési célt és intézetet, melyre az egylet vagyona fordítandó, egyéb célra általán fordítani nem szabad.

Kelt Sz.-Somlyó városának 1879. évi december hó 23-án tartott közgyűléséből. Boesánci Adolf s. k. polgármester, Virág Lajos s. k. főjegyző. — Hivatalos másolat hitelű: Jolbej József, aljegyző.

Különfélék.

* A szilágysági vasutak igazgatósága f. hó 14-én Zilahon gyűlést tartott. A gyűlésen maga Ivánka Imre maga is részt vett, kit Sarmaságon br. Bánffy Dezső igazgatósági elnök és Gencsy Sándor polgármester, igazgatósági tag fogadtak. Az itt csatlakozott társaság Zilahon br. Wesselényi Miklós főispán ur ő méltósága vendégszerető asztalához volt hivatalos ebédre. A gyűlés tárgya igen fontos és a közönséget közelebbről érdeklő dolgokról folyt. Úgy éreztük, hogy a lapunkban annak idején szelvezetett incorrect vasúti menetrend megváltoztatás, a személyszállítási menetdíjak s az anyagszállítási árak tetemes mérséklése volt szóban, mely tekintetben már közelebbről igen előnyös intézkedések lépnek életbe a közönség igen nagy öröme s mely eredményekben — mint előre is jelezhetjük — a közönséget teljesen kielégíteni fogják. Eme fontos ügyek letárgyalása után Gencsy Sándor polgármester vendégszerető meghívásának engedve Ivánka Imre ő mlga, — csára annak, hogy Ferenc Károly Lajos s. k. és kir. főherceg egyenes kívánságára 11 napig utazott a felső vidéken, kala-uzolva ő fenségét az orsz. veres kereszt-egylet egyik főkéjének székhelyétől a másikáig; — készséggel

látogatott el hozzánk is azon kellemes emléktől vonzva, melyet a városunkban töltött idő alatt szerzett. A fáradságos 11 napi ut nem látszott meg rajta. Derült kedéllyel és ruganyos ifjú léptekkel szállott le a sz.-somlyói állomáson, kísérve Boross Bálint szatmárvárosi orsz. gyűl. képviselő, Szézbáztiani Jenő péceli nagybirtokos, igazgatósági tag, Saághy Gyula é. v. vezérfelügyelő, dr. Benedikt é. k. v. igazgatósági titkár, Jeney vasúti mérnök, Szalay v. főnök által. Szilágy-Somlyóra érve, először is a közelebbi kincselet színhelyét nézték meg nagy érdekléssel, aztán a Báthory várnyas fái alá mentek pihenni, hol Ivánka Imre ő mlga pezsgő humorral adomázgatott a társaságnak. Boross Bálint orsz. gyűl. képviselő pedig előzékeny, figyelmes modorával nyerte meg a társaság minden tagját. Délben a Páskuj vendéglőjében izletes és gazdag ebédhez ült a társaság, mely után Ivánka és kísérete express vonattal a fővárosba utazott. Engedje az ég, hogy Ivánka Imre ő mlga, ki városunk iránt kitüntető és kétségtelen rokonszenvvel és jóindulattal viseltetik, mentül többször legyen vendégünk!

* „Nagyváradi levelek” című tárcacikk sorozatunkat, mely dr. Várady Zsigmond kedves munkatársunk párisi útja miatt nem lett szakítva, most sietünk folytatni. Nem kell e cikkekhez külön kommentár. Egy valóban szellemes és komoly irányú toll termékei azok, melyek ajánlgatás nélkül is meg fogják nyerni a maguk közönségét. Felhívjuk rá a figyelmet.

* Városi közgyűlés. Folyó hó 21-én d. u. 3 órakor a városháza tanácstermében rendkívüli közgyűlés fog tartatni. A közgyűlés tárgysorozatát következők képezendik: 1. A sz.-somlyói r. c. algymnásium 1888—89. tanévéről pénztári számadás megvizsgálása. 2. Szilágysármegyei alispán urnak 11,041. szám alatti intézkedése a város részére egy állatorvosi állomás szervezése iránt. 3. Bizottsági jelentés a választás alá nem eső képviselők névjegyzéke összeállításáról. 4. Fülöp Antal regálé bérlo kérelme bérleengedés iránt, ezzel kapcsolatosan a közbirtokossági bizottság határozata. 5. Aszalay József pályázati kérelme a pénztári ellenőri állomás elnyerése iránt. 6. Borsos János hasonló kérelme. 7. A régi városház lebontása és a piaci sorboltok felépítésére vonatkozó 58,1889. sz. alatti közgyűlési határozata. 8. Hulimka Sándor alkapitány kérelme a községi bírósági teendők végzéséért 100 firt tiszteltdj megadása iránt. 9. Több városi tisztviselő kérelme egy-egy öl tüzfávali segélyezése iránt.

* A nagyváradi tüzoltó ünnepélyeken sz.-somlyói egyletünk Cec Károly csapatparancsnok, Hulimka Sándor segédtiszt és Lázár Ödön pénztáros által képviseltette magát. Az ünnepély leírását, melyre jövő számunkban még visszatérünk, az ottani „Szabadság” után adjuk közre.

* Tüzoltó-egylet Zilahon. Mint értesülünk, Zilahon mozgalom indult meg a tüzoltóegylet újjászervezése tárgyában. Valóban kíváncsok is, hogy a megye központja jó példával járjon elől e tekintetben. A választások alkalmával elnökke báró Wesselényi Miklós főispán ő mlga, alelnökke Kerekes József kir. tanácsos, tanfelügyelő; főparancsnokká Kulín Imre kir. aljárásbíró, egyletünk volt alparancsnoka, alparancsnokká Mártonffy Dezső árva székli tanácsos, titkárrá Plosz Gyula tanító, pénztárossá Korbuly József városi ellenőr, orvosá Domy Elek megyei orvos, mérnökke Nagy Sámuel mérnök. A testület eddigi főparancsnoka Dózsa Elek, megyei levéltáros a testület ügyei iránt tanusított lankadatlan munkálkodásaiért tiszteletbeli főparancsnokká. Molnár Lajos, Hochsinger Zsigmond, Bikfalvy István, Lányi Károly, Kiss Lajos, Csetnek István, Varga Endre, Uber Ignác és Szabó János választmányi tagokká, — Uber Ignác, ifj. Dull László és Unger Gusztáv pedig a számvizsgáló bizottságba választottak meg.

* A gőzfürdő. Rég hallgattunk eme legújabb „becénkel”, pedig nemsokára a kisegítő aláírókat, hanem a nagyközönséget is ugyancsak érdekelheti, hogy milyen jövőnek nézhet előbe? Nos, e jövővel valóban meglehetősen elégedve s ha a kezdetnek hinnünk lehet, városunk ugyancsak praktikus és okos dolgot cselekedett, mikor a gőzfürdő építését tervbe vette és azt szerencsésen keresztül is vitte, mert az reményen felüli látogatásnak örvend. De beszéljenek a tények. Augusztus hóban — az igazgatásokra leszámítva 10 napot — 20 nap alatt 360 vendég vette igénybe a fürdőt. A f. hó 1-től 16-ig nem kevesebb mint 219 vendég fürdött és pedig 188 gőzfürdőt használt s csak 21 vette igénybe az olcsóbb, de kevésbé kedvelt kúdas fürdőket. A napenkénti látogatás folyton emelkedőben van és a megszokás mindenesetre fokozni fogja a keresletet s így a napi bevételt. Könnyű a számítás, hogy ilyen kilátások mellett csak gratulálni lehet a szerencsés eszmének és az erélyes intézőknek ez intézmény felállításáért, mely a közegészségügynek főszekőze s e mellett még praktikus vállalat is lesz, melyből idővel szép haszon lesz várható. Hanem egy panasz hallható a közönség részéről és ez az, hogy a vetező kabinok számát szaporítani kell, mert már több ízben kevésnek bizonyultak a nagymérvű látogatással szemben. Ez pedig nem nagy baj. Azon alapítván híresztelésekkel szemben pedig: mintha a gőzfürdő talapzata besüppedéssel fenyegetne, egész határozottan kinyilváníthatjuk, hogy az csak mese beszéd. Minden tulsás nélkül mondhatjuk, hogy a fürdő berendezés szerény viszonyainkat felül muló kényelmet és kellő biztonságot nyújthat.

* Az óvónő és dajka közötti viszony rendezése tárgyában Nagy László esperes és szerkesztő indítványára hozott határozatot jegyzőkönyvi kivonatban Gencsy Sándor polgármester ur szíves volt lapunk számára megküldeni. E kivonatot a közönség tájékoztatás végett is nem tartjuk érdektelennek lapunkban kiadni. A három pontban foglalt viszony megállapítás eredménye következő: a) a dajka az óvónő közvetlen rendelkezése alatt áll, minden az óvodát és a gyermekeket közvetlenül érdeklő ügyben; b) a dajka 8-tól 12-ig és 2-től 4-ig s illetőleg 6½ óráig az óvónő oldala mel-

lett az óvónőnek segédkezni, ugy szintén az ő idő alatt a míg az óvónő a gyermekek egyik csoportjával foglalkozik, a kisberekre felügyelői — a f. hó 12-én ut is ott maradó gyermekekre is felügyelői köteles, valamint a foglalkozásra kiszabott időn kívül az óvodai helyiségek tisztogatása is az ő kötelessége lévén; — az óvónő a dajkától semminemű magán szolgáltatást nem igényelhet. c) a dajka a mult évek gyakorlatához képest az óvoda épületében tartozik lakni. Kivonat hitelű: Jolbej József, aljegyző.

* Meghívas. A szilágysármegyei rabsegélyző egylet igazgató választmányát f. évi szept. hó 22-én d. e. 10 órakor Zilahon a kir. törvényszék tárgyalási termében tartandó ülésre ezennel összehívom, s az azon való megjelenésre az igazgató választmány t. tagjait huzafui tisztelettel fölkérem. Tárgyak: 1. Elnöki megnyitó. 2. A m. kir. igazságügyminiszter nr. 6 méltóságának leirata 300 firt segély engedélyezéséről. 3. Folyó ügyek. Kelt Zilahon, 1889. szeptember 12-én. Szébké Bálint, kir. törvényszéki elnök, mint egyleti elnök.

* Óvodai szünidő. A mult hét csütörtökén egy kis összeütközés támadt a helybeli óvónő és az óvoda-dajka férje közt. Nem tudni honnan eredt forrásból, — de mindenesetre csupán szóbeszéd útján — nagymértékben tulzott hírek keringenek ez esetről városunkban. Nem célunk itt magát az eseményt megvilágosítani s a valószínűségnek megfelelően tudtára adni a nagy közönségnek, de a következményt mint unicumot nem hallgathatjuk el. — Ugyanis az óvónő ez eset után azonnal önhatalmulag — az óvoda igazgatóság előleges megkérdezése és beleegyezése nélkül a gyermekeknek 8 napi szünidőt adott, talán azért, hogy ez idő alatt panaszaival megkereshesse — a minthogy már ezt egy helyt megis tette — a tanfelügyelői hivatalt s talán magát a ministeriumot is, a hova tulajdonképen még e dolog nem is tartozik.*) Azis nagyon különös dolog, hogy ily esetben az óvodát fenntartó város s maga az óvoda igazgatósága, — mint az óvónő sérelmeinek legelső foruma — egyszerűen mellőztetik. — A kik még ilyet nem hallottak és nem olvastak, hallják és olvassák most ezt, s vonják ki maguknak belőle azt a tanulságot, hogy ezután már bármely tanító adhat akkor és annyi szünidőt növendékeinek saját tetszéséből, a felettes hatóság engedélye nélkül, a mikor és a mennyit akar!!

* Az utolsó világiállítási kirándulás. A m. á. v. városi menetjegy irodája tekintettel arra, a rendkívüli érdeklődésre, melylyel az eddigi három párisi kirándulás találkozott s különösen arra, hogy kereskedőink, iparosaink, gyárosaink leginkább a bekövetkező őszi évadot tartják magukra nézve a legalkalmasabbnak arra, hogy Párisba utazzanak a jövő hónapban, október 10-én rendez még egy s ezuttal utolsó kirándulást Párisba. E kirándulásra, ép ugy mint az elsőkre, lehetséges jegyet váltani teljes ellátással 8 napra, vagy a nélkül, megjegyezvén, hogy az ellátás módja akként van szervezve, hogy a turista választhat Párisnak mintegy 20, különböző pontokon fekvő vendéglője között s így nem kell az étkezés miatt abba a fogadóba, a hol lakik, visszatérnie. Több ilyen vendéglő magán a kiállítás területén is van. A kirándulás jegyei 30 napra érvényesek. A résztvevők árai, valamint egyéb részletek felől készséggel nyújt felvilágosítást a menetjegyiroda (Budapest, Hungaria szálló), mely kívánatra bárkinnek megküldi a kirándulás részletes programját is.

Szerkesztői üzenetek.

Dr. V. Zs. urnak. Köszönet a becses cikkért s várjuk a szíves folytatást. Ugy hisszük, hogy most már fennakadás nélkül jönni fognak? Közelebb magán levelet írunk.

A. Á urnak Nagyvárad. Szíves ígéretére számíthatunk. A lapot megindítottuk. Üdvözlét!

K. L. Lapunk nem közvetít szerelmes leveleket. Tessék vele a divatlapok borítékára mázni.

Bus magyar. Vettük, de térszűke miatt csak jövő számunkban adhatjuk.

Irodalom.

— A törvényhatósági naptár 1890-iki (II.) folyamára ad ki előfizetési felhívást Dr. Toldy László. A sajtó alatt levő II. évfolyam tetemesen bővebb lesz az elsőnél; míg ugyanis abban csak Budapest főváros törvényhatósága volt a maga teljes egészében felölve a sajtó alatt levő II. évfolyam, a fővároséhoz hasonló keretben fogja közölni az összes megyék, törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsos városok s nagy községek képviselőit és tisztikarát. Az általános címár is tetemesen fog bővülni. A ministeriumok s azok egyes osztályainak működési körét is ismerteti. Ezen bővítések következtében a II. évfolyam 20—25 ívvel terjedelmesebb lesz az elsőnél. A II. évfolyam tehát tartalmazni fogja a) a naptári részt, b) Magyarország általános címárát, c) Magyarország törvényhatósági címárát, d) a Házess tudnivalók rovatát. A naptár almanachszerű része gr. Teleki Géza bel-, gr. Csáky Albin vallás- és közoktatás-dr. Wekerle Sándor pénz- és szilági Dezső igazságügyminiszterek, továbbá Darvas Imre Abauj-Torna, br. Kemény Kálmán Alsó-Fehér vármegyék főispánjainak, végre Comáromy László Abauj-Torna és Csató János Alsó-Fehér vármegyék alispánjainak arekéit és életrajzait, s a két vármegyének címereit fogja közölni. A díszes kiállítás naptár ára vászonba kötve 1 firt 50 kr. lesz, bolti ára pedig 2 firt. Az előfizetési ár csupán szept. végéig marad érvényben. Előfizetési, illetőleg megrendelési ívek a Pesti könyvnyomda-részvényszeresésághoz küldendők.

*) A szünidő az óvónő betegsége címén adatott ki, de szerencsére az óvónőnek semmi baja nincs

